

NAGRADA »JEDAN ŽIVOT ZA GLAZBU« 1984.

Petar Zdravko Blajić

Ono što je Nobelova nagrada za književnost to je za umjetnost od sedam nota, za glazbu, nagrada *Jedan život za glazbu*. Prošle godine (1984.) tu uglednu nagradu dobio je ruski violončelist, dirigent orkestra i skladatelj **MSTISLAV LEOPOLDOVIČ ROSTROPOVIČ**, koji od 1974. živi u Sjedinjenim Američkim Državama. Nagradu je primio u kazalištu *La Fenice* u Veneciji za vrijeme spektakularnog koncerta što ga je uživo prenosila Eurovizija, u kojem su s Rostropovičem nastupili slavni solisti među kojima je najzapaženiji bio, možda, najveći živi violinist Uto Ughi; prošle je godine gostovao u Zagrebu i Dubrovniku. Bio je prisutan i poznati novinar i književnik Bruno Tosi koji je s Ughijem idejni začetnik i osnivač te vrlo ugledne nagrade.

Rostropovič je rođen 27. III. 1927. u Baku podno istočnog Kavkaza u vrlo siromašnoj obitelji. »Kao dijete upoznao sam glad i bijedu.« Njegov otac Leopold radio je za malu plaću kao nastavnik violončela na glazbenoj školi u Baku, iako je studirao u Parizu kod sigurno najvećeg violončeliste u povijesti Pabla Casalsa. Majka Sofija bila je pijanistica, uglavnom bez zaposlenja. »Ali u životu sam upoznao i mnogo velikodušnih osoba koje su me naučile ljubiti i poštivati autentične životne vrijednosti.« Kad su roditelji opazili da je dječak glazbeno nadaren, jer je već u četvrtoj godini svirao glasovir, odlučili su se preseliti u Moskvu, kako bi sinu osigurali bolje mogućnosti za studij glazbe. Ali to je bila nerazborita avantura. Najme, bez novaca i bez krova nad glavom obitelj Rostropovič provela je u ruskom glavnom gradu dane paklenih muka spavajući, doslovno, po trotoarima i proseci da preživi. S deset godina, 1937, Mstislav se upisao na Moskovski konzervatorij. Violončelo je studirao kod Kozolupova a kompoziciju kod Šebalina. Iz tog perioda života sjeća se Rostropovič: »Jedna žena-udovica, Armenka, sažalila se nad mojom obitelji; imala je stan s tri sobe u kojem je stanovala sa svoja dva sina. Upoznavši našu bezizlaznu situaciju ugostila nas je i zadržala nas u svom stanu četiri godine a da nikada nije tražila niti htjela primiti niti jedne pare.« Zahvaljujući, dakle, velikodušnosti te jednostavne žene Mstislav je mogao nastaviti studij violončela, glasovira i kompozicije. Sa trinaest godina počeo je držati koncerte. U posljednjim godinama rata već je bio vrlo poznat i za kratko vrijeme postao je autentični »mit« sovjetske glazbe i kulture uopće. Na violončelističkom natječaju zaslužio je Lenjinovu nagradu, dva puta Staljinovu i slične nagrade u Budimpešti i Pragu. Nedugo nakon diplomiranja, 1948, postao je asistent na Konzervatoriju u Moskvi a 1957. redoviti profesor. Oženio se s vrlo poznatom ruskom opernom pjevačicom Galinom Višnjevska-jom koju je često na koncertnim turnejama po Sovjetskom Savezu i po Evropi pratio na glasoviru.

Koncertima u evropskim i američkim zemljama stekao je međunarodni ugled i brojna priznanja i nagrade. Rostropovič je, nesumljivo, najdarovitiji violončelist svoje generacije. Mnogi suvremeni autori: Prokofjev, Kabalevski, Šostakovič, Mjaskovski, Britten i drugi namijenili su mu svoja djela. Od 1967. nastupa i kao operni dirigent. Čim je počeo dirigirati dobio je od državnih vlasti posebno dopuštenje da može dirigirati s orkestrima u najuglednijim svjetskim kazalištima. Počeo je naveliko snimati gramofonske ploče bilo kao violončelist bilo kao dirigent. Uskoro je postao bogat; posjedovao je veliki stan u Moskvi, imanje s bazenom na selu i tri auta. Kremlj mu je dopuštao da radi sve što hoće samo da mu odvrati pogled od ostalih socijalnih problema. Ali Rostropovič nije prihvaćao takve kompromise. »Umjetnost ima i svoje moralne obaveze« — uvijek je odvažno tvrdio i prema toj maksimi nastojao je urediti svoj život.

1948. godine izazvao je, najblaže rečeno, posebnu pozornost sovjetskog režima kada se je stavio na stranu Šostakoviča i Prokofjeva braneći njihove »dekadentne novotarije« nasuprot službenog socijal-realističkog smjera u umjetnosti. Tek što mu je to režim nekako »zaboravio« on se je 1968. opet stavio na

stranu književnika disidenta, velikog humaniste Solženjicina kad je ovaj pao potpuno u nemilost režima. Kao i Solženjicin i Rostropovič je izgubio zaposlenje, ograničeno mu je kretanje, zabranjeno javno nastupanje, oduzeta odlikovanja i nagrade, a s obzirom na imanja gotovo da se je opet vratio na početak. 1974. godine, dakle nakon šest godina života punog ignoriranja i ponižavanja, konačno je uspio, zahvaljujući zauzimanju američkog senatora Edwarda Kennedyja, dobiti dopuštenje da se može iseliti iz Sovjetskog Saveza i naseliti u Americi. Dolaskom na slobodu ponovno je razvio punu aktivnost u više pravaca, kao violončelist, dirigent, organizator i pedagog, tražen i cijenjen na sve strane.

Rostropovič se je okušao i kao skladatelj osobito u svojim mladim godinama. Skladao je dva koncerta (1944. i 1946.), jedan gudački kvartet (1949.) te više drugih skladbi za glasovir i mnogo solo-pjesama.

Svaki njegov nastup u slobodnom svijetu doživljava najveća priznanja dok je u svojoj domovini potpuno »mrtav«.

I tako je, vjerujemo, »Nobelova nagrada za glazbu« — nagrada *Jedan život za glazbu* za 1984. došla u prave ruke, ruskom glazbeniku i humanistu Mstislavu Rostropoviču.

PJESMA OTKUPLJENE

Ana Zorka Kojaković, PJESMA OTKUPLJENE, Samostan sv. Križa, Đakovo, 1983. — pjesme

Stanko Vasilj

Religiozna lirika u nas je, općenito, na maloj cijeni. Izvan crkvenih krugova kao umjetničku vrijednost jednostavno je negiraju. Nedavno preminuli književni kritik Miroslav Vaupotić, komu se ne može poreći ni dobra volja ni kultura, napisao: »Svi poznati i priznati religiozni pjesnici suvremenosti, a spominjat ih nećemo (nomina sunt odiosa), više su ili manje školnički ropski vezani uz onaj krak hrvatske pjesničke sljedbe, kojemu su retorika, pričalačka opisnost, vezani stih i uzročno-posljedični niz pjesmovne izgradbe alfa i omega.« Tako Vaupotić, a da i ne govorimo o persiflatorskim uzgredicama Miroslava Krleže i njegove duhovne djece na račun »pjesmotvora« i uopće pisanja kršćanske inspiracije.

Međutim, kad bismo po hrvatskim revijama, časopisima i uopće po publicistici pobrali sve što se tiskalo i nazivalo poezijom zadnjih stotinu godina, vidjeli bismo kako bi krupan postotak toga s umjetničkog gledišta moralo otići u vatru. Pa ipak je sve to na neki način ugrađeno u zgradu naše kulturne baštine.

Kad je riječ o religioznoj poeziji, jednu stvar treba posebno uočiti. Religiozna publicistika redovito je raspolagala s manje »stručnih« kadrova u uređivačkim kolegijima, pa je s blažim kriterijima tiskala priloge svojih suradnika. Zato odbijanje religiozne lirike kao nečeg manje vrijednog ima svoje objektivne razloge, ali i subjektivno uvjetovane predispozicije manje ili više areligioznih kritičara.

Pa ipak, mi imamo i uspjele religiozne lirike, ali su je »odgovorni« i glasnogovorni redovito a priori gurali u zapećak nemoći, da ne kažemo i infantil-